

Бојислав Марковић

ХРАСТ

Сенима Бранка Миљковића

Обукао сам црно одело (очево је, а кројено по мери мог тела), ставио шешир (и он црн), навукао беле рукавице. У унутрашњи џеп сам ставио књигу и, уместо ње, као некад, кад сам био дете, вадим зеца, белог, малог. Враћам га натраг, узимам књигу; тек ми се сад плаче - Марија и Глиша су више од три хиљаде књига (старих, врло старих) продали будућашто, да бих ја имао... И сад видим мршаво кљусе, упрегнуто у расушена кола, и сад га видим и чујем како прежива и видим га, маше репом, а књиге су набацане, набацане, ја бих да плачем, брада ми се тресе, окрећем главу и видим свој убледели и нестварни лик у тамном окну прозора.

Ускоро ће поноћ, хтео сам на Илицу, па у клуб, али више ми се не иде, не, баш сам нешто, не знам шта ми је, никада овако није било; дође ми да узмем бочицу са лековима и да је испразним и да је разбијем и да је нема и да мене нема, али уместо таблетица, узимам бочицу црног мастила, веома црног, узимам и листове хартије, мажем мастилом и дланове и надланице и не отискујем их на хартији, не, ни то ми се не да, нећу сазнати, не, нећу сазнати шта ме све чека. Шта? Знам, знам, неће ме бити, нећу да живим и нећу да будем сам и неће из мене ништа, ништа после мене неће остати (а песме?), неће бити деце, не, то моје семе, црно и уклето, толико сам га, узалуд, просипао.

Толико људи овде, и у Београду, а опет ми хладно, хладно; ложим, ложим, остаћу без дрва, без новаца, без ичега. Да тражим од Глигорија? Не, тражићу од Марије, у ствари, биће да је једино што хоћу да дође Јаков, он ми је, чак, ближи од Глише.

Никако да повежем мисли, никако, баш, и слике у глави, и оне без икаквог реда искрсавају, губе се, па опет, у круг, у неједнаким

размацима се појављују и Милица је тамо сама, сама. *Сама је*, рекох гласно, *усамљенија од мене*. Требало је и она да пође, али како? Ја сам бежао, као некад давно, и од оца и од мајке, и од Драгише, и од лепе Весне Латас. Узалуд сам је будио, знам. Побеглао си од Милице, од мајке, побеглао си од песама, кошаве и несанице, побеглао си, а сада ти је Милица потребнија него икад.

Само Јаков може да ми помогне; и кад би ми опет, као четрдесет треће, донео дванаест златних књига, тада бих, верујем, ушао у њих као у сан из кога се не излази. Ја сам сада дете ван своје мајке, ван себе, ван свега. Ако је могао онда, зашто не би вечерас, Задар је, вечерас, ту, испред носа.

Исто је као оног јутра педесет треће, тесно је, у Нишу је било превише тесно; први је отишао Војводић, пре њега Гордана; и сад видим Радета и кофер на његовом рамену, левом, видим га како се приближава задњем вагону, теретном, видим га како, сав дрхтав, седа на дрвену клупу и одмах устаје, прилази прозору, отвара га, маше.

За њим, следећег јутра, одлазимо Илија и ја; никада нећу заборавити шупу у Рифата Бурчевића 18, смрзавали смо се, Колунџија, Божа, Жика и Илија. Колунџија дрхти, руке му црвене, једва држи хартију. - *Пресџани*, - каже Жика, - *иди до фуруне, ојреј се, ѿројуџај џу куџлицу, џа џосле насџави* -. А кошава никако да престане, врата зјапе.

Ко зна, сад ми се чини да бисмо можда цркли. Више од месец дана смо остали у оној шупи. Половином новембра, шеснаестог, неочекивано, беше пао сумрак, угледасмо Глишу; кад нас виде, онако укочене, јабучица испод његове браде поче да скакуће; видех влагу и искрице у његовим очима.

Глиша и ја смо се, следећег јутра, нашли испред усамљене куће на брду; без крова, без врата и прозора, подсетила ме на кућу из Гаџиног Хана, Глиша се радовао као дете, какви, још више. Склонише се испод липе дотадашњи власник и Глиша, загрлише се и пољубише.

Безвољан и изгладнео, нисам имао снаге да се радујем, ни за шта нисам имао снаге, једва сам дисао.

- *Није џи добро, или џи се кућа не свиђа, сав си џренаџреџнуџи и убледео. Јеси ли џладан?*

Ништа нисам рекао, зар на његову муку да додајем и своју, зар да се жалим на уреднике што ништа моје неће да објаве, један ми, познат је, украо неколико песама, прерадио их и унакарадио, па их, такве, наказне, објавио. Дошло ми, напио сам се, шта сам могао. А онда, после главобоље, опет сам наставио, писао сам, пио и пушио.

Доле смо, сећам се, у подруму, уклетом и сивоплавом од дима и магле, доле смо превише попили. Језик ми утрнуо, мисли се заледиле, поглед изгубио. Устао сам, да, то сам видео у огледалу, а онда сам, одозго видео удвострученог Бранка, згрченог, на поду, крај клозетске

шоље, са каишем око врата. Искидани део каиша је на казанчету; човек није затворио врата, дуго је већ непомичан, као да то нисам ја, и горе сам, на дрвеном степеништу Прешернове клети, и доле, на поду, доле ми очи заковрнуте, језик исплажен и плав, готово модар, а онај Бранко на степеништу, он слуша Шандорово цимбало и Вилијеве цитре. Седнем на степениште, дозивам Косу конобарицу, наручујем Шандору литар белог, наручујем и нама, три литра црног, вадим изгужвани новац, стављам га Коси у недра, неколико новчаница дајем Шандору, и тек тада, нисам сигуран, али чини ми се, ево, и сад видим, низ оно степениште силази једна жена, девојка је, висока, плавокоса и бледолика, у дугој и провидној, црној и шуштавој хаљини, назиру се обрине, растем већ, а Шандор и цимбало и Вилијеве цитре, све је утихнуло; не дишем ни ја, нити било ко, а она силази, силази, осмехујући се, осврне се, застане, па настави, спушта руку на моје раме, осећам топло ми, претопло, олабавим кравату, откопчам кошуљу, а рука незнанке се спушта низ мој врат, па низ кичму, устајем, љубим јој другу руку, једва стојим на ногама. - *Пијан си*, - каже, - *зар ојейи?* - Глас је Миличин, дрхтим, и тетурам се и знам да немам куд, и сигуран сам, имам снаге, отићи ћу и нећу се вратити, и већ сам направио омчу, и већ ме поливају водом, и не знам како су ме угурали у ауто, и не знам како сам се нашао у кући коју је Глиша купио.

Онда се појавила празнина, празнина и тишина, и нека мука којој нисам могао да нађем узрок. А када сам се налактио, па сео на ивицу кревета, угледао сам велики кухињски нож, забоден у крило ормана. И то сам ја урадио, али не сећам се када. Постао сам сам себи непредвидљив, нисам знао, толико пијан, какве гадости све могу да учиним. Свега ми је било доста, изашао сам испред куће, погледао према сивомагличастој сремској равници, удахнуо ваздух и ослушнуо кошаву, па се вратио. Унутра је, учинило ми се, хладније него напољу. Хладне су и речи које сам тих дана писао, као да су туђе, као да их је писао неки други човек. Све сам збацио са стола, и писаћу машину, и згужване странице, препуне, и празне листове папира, и цигарете, и флашу, и наливперо, све. Покупио сам то чудо, ту гомилу речи, крви и мастила, ролне хартије која упија чаробно плаветнило тинте, мастионицу и шибицу, и изнео све то, у неколико наврата, испред куће. Креснуо сам палидрвце, ватра је пуцкетаво легла; није расла и није се дизала, спуштала се, чак ми се чинило да се завлачи у земљу и да доле негде, све гори и никако да ми буде топлије, уместо пламена и ужареног дрвета, видим комадиће кристалног леда и речи. И чујем свој глас, тих и напукао: *Моје њесме њпраже моју љаву*, шапнем и кренем према вратима.

Гојово је, уздахнем, нема више њисања, ни луђања, али нема ни живојша. Дођи, оче, да видиш своје чедо, онемело; онемело и

бесћомоћно; чедо које је љубило сћидљиво, нежно и часно, дођи, Глигорије, дођи са Маријом, обрадоваће те се кад ме будеш видећи ошћишаној на нулу, враћеној у живоји који ми се не живи. Раскрстио сам са ѿезијом, али, изгледа, и са живојом, крикнух и клекнух.

Ватра је већ гаснула, оно што је пре сагоревања имало боју и мирис, сада се претварало у пепео и ништа.

Ушао сам у собу, уз оне басамке; данима већ, сем Марије, нико није преко њих коракнуо.

То је било онда, а сада, вечерас, сада сам у предсобљу, испред великог огледала. Онај се, отуд, осмехује, иако му је, као и мени, тешко. Погледах га, са ниподаштавањем, са висине, и видех да су му нокти те вечери порасли; порасли и побелели; и брада је порасла, као да се ко зна од када нисам бријао; и очи ми беху велике, и нос беше велик, велик и пегав, и кожа на надланицама беше прошарана браонкастомодрикастим и риђим пегамма. *Сћарачке ли су?* - викнух и би ми јасно да сам исти Глигорије. Спопаде ме дрхтавица и ја, тог часа, унезверен и хладан већ, навалих на стаклена врата, али она не попустише. После снажног дрмусања, стакло поче да звони и не осетих како пуче и не осврнух се, него кренух према тераси. Погледах на оближње неботичнике и предомислих се. Вратих се у предсобље и видех да ми је лице криво, и руке, и све, и крв шикља на све стране, и није ме страх, јер сам, изгледа, при себи. Кад би Милица сада била поред мене, или можда моја јадна мајка.

Погледах кроз прозор.

Ноћ као да никада неће проћи, помислих и схватих да, уморан и неиспаван, и никакав, нећу отићи у редакцију; ни сутра, ни прекосутра. Потребно је да отпутујем некуд, узеху одсуство и отићи на зимовање. Телефонираћу Милици. *Али не, рекох, никоја нећеш звати и пре нећо шћио раскрстиши са собом и ѿсмама.*

Није ово лудост, знам, нити је душевна помућеност, али није ни неискреност, није ништа, баш ништа. Раскрстио сам, ипак, са свим оним што сам до сада нашкрабао. Одричем се, написаћу то, *одричем се*, рекох сасвим гласно и отворих бифе и узех флашу.

Обукао сам капут, али нисам узео ни шал, ни шешир. Нисам закључао врата, нисам се осврнуо.

П. С.

И тек сам остатком свести и даха угледао своје извртуте џепове и део кравате на танкој грани претанког стабла. Испражњено срце још је увек живо. Ено ме, испружен сам. Из мене, из мојих уста нешто као магла или сиви пламен, шта је? Моје очи без мене лепшу зору виде. Откуда моје очи на лицу твоме, оче, брате?

И видех танко стабло, и канап, и себе у снегу, на коленима.